

DOI <https://doi.org/10.36486/np>

DOI (Issue): [https://doi.org/10.36486/np.2024.1\(63\)](https://doi.org/10.36486/np.2024.1(63))

SALUS POPULI SUPREMA LEX ESTO!

Нехай благо народу буде найвищим законом!

Цицерон

НАУКА І ПРАВООХОРОНА № 1(63), 2024

Засновано 2007 року

Видається 4 рази на рік
(лист Міністерства юстиції
України від 02.06.2009
№ 7446-0-33-09-32)

**Відповідно до наказу
МОН України**
від 15.10.2019 № 1301
журнал «Наука і правоохорона»
включено до Переліку
наукових фахових видань
України відповідно до списку
згідно з додатком 8
(категорія «Б»)

**Зареєстровано
Міністерством
юстиції України**
Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого
засобу масової інформації:
серія КВ № 13082-1966Р від
21.08.2007

Науковий журнал «Наука і
правоохорона» внесено до
переліку міжнародної наукоме-
тричної бази **Index Copernicus
International Journals
Master List**

Рекомендовано до друку
вченою радою Державного
науково-дослідного інституту
МВС України
(протокол від 11.04.2024 № 2)

Адреса
01011, м. Київ,
пров. Євгена Гуцала, 4-а
Телефон: (044) 254-95-21
Факс: (044) 280-01-84
E-mail: dndi@mvs.gov.ua
<https://naukaipravoohorona.com/>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор
ВЕРБЕНСЬКИЙ М.Г., д.ю.н., проф. (ДНДІ)

Заступник головного редактора
МУЗИКА А.А., д.ю.н., проф. (ДНДІ)

Відповідальний секретар
ПЛУГАТАР Т.А., к.ю.н., с.н.с. (ДНДІ)

БАРКО В.І., д.псх.н., проф. (ДНДІ)
БІЛОУС В.Т., д.ю.н., проф. (ДПУ)
БОЙКО-БУЗИЛЬ Ю.Ю., д.псх.н., проф. (ДНДІ)
БОНДАРЕНКО В.Д., д.ф.н., проф. (ДНДІ)
БРІЄДЕ ЯУТРІТЕ, д.ю.н., проф. (Латвійський ун-т,
Латвійська республіка)
ГЕСЦЬ В.М., д.е.н., проф. (Ін-т екон. та прогнозування НАН України)
ГУЛІЄВ Аріф Джаміль огли, д.ю.н. проф. (НУ «ОЮА»)
ДОЛЖЕНКОВ О.Ф., д.ю.н. проф. (Південноукр. нац. пед. ун-т
ім. К.Д. Ушинського)
ЗАРОСИЛО В.О., д.ю.н. проф. (МАУП)
КОРИСТІН О.Є., д.ю.н. проф. (ДНДІ)
КРИВОЛАПЧУК В.О., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
КУЛИК О.Г., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
МИСЛИВИЙ В.А., д.ю.н., проф. (НТУ «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»)
MILAN HEJDIS, Paed.Dr., Ph.D., Vice-Rector of the Academy HUSPOL
(Czech Republic)
НОВИЦЬКИЙ А.М., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
ОСТАПОВИЧ В.П., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
ПОПОВИЧ В.М., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
ПРОЦЕНКО Т.О., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
РЯДІНСЬКА В.О., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
ФЕДОТОВА Г.В., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
ШОПІНА І.М., д.ю.н., проф. (ЛьвДУВС)
ЯРМИШ О.Н., д.ю.н., проф. (ДНДІ)
ОПРИШКО І.В., к.ю.н., с.н.с., доцент (ДНДІ)

Засновник і видавець

© Державний науково-дослідний інститут МВС України

Науковий журнал посів I місце в конкурсі на краще
наукове періодичне видання в системі МВС України
у 2010 році, II місце у 2011 і 2012 роках та III місце
у 2014 році

За точність викладеного матеріалу відповідальність
несуть автори статей та їх рецензенти

Київ 2024

DOI <https://doi.org/10.36486/np>

DOI (Issue): [https://doi.org/10.36486/np.2024.1\(63\)](https://doi.org/10.36486/np.2024.1(63))

SALUS POPULI SUPREMA LEX ESTO!

Let the welfare of the people be the supreme law!

Cicero

NAUKA I PRAVOOKHORONA № 1(63), 2024

Founded in 2007

Issued four times a year

(Letter of the Ministry of Justice of Ukraine dated June 02, 2009 No. 7446-0-33-09-32)

In accordance with Order

No.1301 of the Ministry of Education and Culture of Ukraine dated October 15, 2019, the journal has been included in the List of special scientific editions of Ukraine, as per Annex 8 (category “B”)

Registered

by the Ministry of Justice of Ukraine

State registration certificate series KB No. 13082-1966P dated August 21, 2007

Scientific journal “Nauka i Pravookhorona” included in the list of international database

Index Copernicus International Journals Master List

Recommended for publication

by the State Research Institute’s Academic Council (Record No. 2 dated April 11, 2024)

Address

4a Ye.Gutsalo Lane, UA–01011

Kyiv, Ukraine

tel.: +38 044 254 95 21

fax: +38 044 280 01 84

E-mail: dndi@mvs.gov.ua

<https://naukaipravoohorona.com/>

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief

VERBENSKYI M.H., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

Deputy Editor-in-Chief

MUZYKA A.A., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

Executive Secretary

PLUHATAR T.A., Candidate of Juridical Sciences, Senior Research Associate (State Research Institute MIA Ukraine)

BARKO V.I., Doctor of Psychological Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

BILOUS V.T., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Tax University)

BOIKO-BUZYL Yu.Yu., Doctor of Psychological Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

BONDARENKO V.D., Doctor of Philosophical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

BRIEDE JAUTRITE, Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (University of Latvia, Latvian Republic)

HEIETS V.M., Doctor of Economic Sciences, Full Professor (Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine)

HULIIEV ARIF DZHAMIL OHLY, Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (National University “Odesa Law Academy”)

DOLZHENKOV O.F., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (South Ukrainian K.D. Ushynsky NPU)

ZAROSYLO V.O., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (IAPM)

KORYSTIN O.Ye., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

KRYVOLAPCHUK V.O., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

KULYK O.H., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

MYSLYVYI V.A., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”)

MILAN HEJDIS, Paed. Dr., Ph.D. (Academy HUSPOL, Czech Republic)

NOVYTSKYI A.M., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

OSTAPOVYCH V.P., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

POPOVYCH V.M., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

PROTSENKO T.O., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

RIADINSKA V.O., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

FEDOTOVA H.V., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

SHOPINA I.M., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (Lviv State University of Internal Affairs)

YARMYSH O.N., Doctor of Juridical Sciences, Full Professor (State Research Institute MIA Ukraine)

OPRYSHKO I.V., Candidate of Juridical Sciences, Senior Research Associate, Docent (State Research Institute MIA Ukraine)

Founder and publisher

© State Research Institute MIA Ukraine

The scientific journal won 1st place in the competition for the best scientific periodical in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in 2010, the second place in 2011 and 2012, the third place in 2014

The responsibility for the accuracy of the posted materials lies with the authors and their reviewers

Kyiv 2024

З М І С Т

ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА. ПОРІВНЯЛЬНЕ
ПРАВознавство. ІСТОРІЯ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Греченко В.А., Пониपालяк А.В. Участь міліції УРСР у боротьбі з бродяжництвом і жебрацтвом у 1950-ті роки.....	7
Рябий С.М. Про культуру зовнішнього вигляду правоохоронця (маловідома сторінка історії міліції з погляду проблем сучасної поліцейстики).....	18

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Чалчинський В.І. Роль органів влади у захисті прав людини в умовах цифровізації	28
--	----

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Грущенко О.А., Буличев А.О., Буличева Н.А., Рябий С.М. Об'єктивні основи формування та вдосконалення організаційно-господарських відносин в управлінні відновленням економіки України після завершення або припинення воєнного стану	37
Кожухар О.В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток правової культури	47
Користін О.Є., Кардашевський Ю.Р. Трансформаційні процеси та реалізація філософії ІПР у Великій Британії.....	56
Неня О.В., Корнійко С.М. Проблеми та перспективи правового регулювання штучного інтелекту.....	67
Онищенко С.М. Особливості функціонування забезпечення права на мирні зібрання в Україні.....	82
Рибченко С.О. Історичні передумови виникнення адміністративного права в буржуазних країнах Європи.....	90
Рядінська В.О. Напрями реформування правового регулювання у сфері обороту віртуальних активів в Україні.....	99
Смерницький Д.В., Тригубенко М.В., Бакал М.А. Особливості адміністративно-правових відносин у сфері технічного регулювання.....	111
Циганов О.Г., Хальота А.І. Правові вимоги до професійних компетентностей державних службовців в умовах запровадження національної системи стійкості.....	125

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ.
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Демедюк С.В. Реалізація спроможності суб'єктів системи протидії кіберзлочинності	133
Лісниченко Л.В. Діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення громадської безпеки в Україні: нормативно-правовий аспект	142
Лубенець І.Г. Загальносоціальні заходи запобігання правопорушенням стосовно дітей у цифровому середовищі.....	154
Непом'ящих В.Ю. Необхідність створення спеціалізованого підрозділу зоополіції та проблема кримінальної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами в Україні.....	168
Попович В.М. Сфера охорони здоров'я: епідемічна, криміногенна та безпекова ситуація в Україні.....	177
Чабайовський Т.В. Вплив війни на загострення проблеми зовнішньої міграції українців.....	191

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС.
ФІНАНСОВЕ ПРАВО**

УДК 342.77:351.82

Грущенко Олена Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань НАВС, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0001-8167-0214

Буличев Андрій Олегович,
кандидат юридичних наук, начальник відділу
ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0003-2734-7066

Буличева Наталія Анатоліївна,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного права
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-7902-6646

Рябий Сергій Михайлович,
кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
начальник відділу ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-7854-4193

**ОБ'ЄКТИВНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН В УПРАВЛІННІ
ВІДНОВЛЕННЯМ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ АБО
ПРИПИНЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ**

У статті проаналізовано теоретичні аспекти формування ефективної системи управління відновленням економіки України після завершення або припинення воєнного стану; обґрунтовано науково-теоретичні основи удосконалення організаційно-господарських правовідносин; визначено основні передумови та стан процесів управління економікою у певному суспільно-історичному середовищі; узагальнено заходи щодо удосконалення управління організаційно-господарючими системами як в умовах війни, так і в період повоєнної відбудови економіки.

Ключові слова: організаційно-господарські правовідносини, управління, організаційно-правові форми господарювання, організаційно-господарські системи, воєнний стан.

Розробка методології та створення ефективної системи управління відновленням економіки України після завершення або припинення воєнного стану є основною ланкою структурного реформування організаційно-господарської системи. Здійснення цього процесу має відбуватися на тлі наявних організаційно-господарських відносин у певному суспільно-історичному середовищі.

© Hrushchenko Olena, Bulychev Andrii, Bulycheva Nataliia, Riabyi Serhii, 2024

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2024.1\(63\).4](https://doi.org/10.36486/np.2024.1(63).4)

Issue 1(63) 2024

<https://naukaipravoohorona.com/>

Особливу актуальність питання управління набувають на сучасному етапі у зв'язку з необхідністю вдосконалення державної економічної політики, в тому числі в частині регулювання господарської діяльності. Цьому присвячена велика кількість наукових статей, найбільш вагомими результатами яких викладені в роботах Копчака Ю.С., Матвєєва М.Е., Муранової Т.О., Пугачова В.М., Чупріна О.О. та ін.

Водночас проблеми формування та вдосконалення організаційно-господарських відносин в управлінні відновленням економіки України після завершення або припинення воєнного стану ще недостатньо опрацьовані.

В умовах сучасного економічного становища України головним фактором реформ стає не стільки сам процес перетворень, як спосіб і шлях досягнення їх кінцевої мети, реальних позитивних зрушень у практиці господарювання.

Як влучно зазначив фахівець банківської сфери Сергій Ніколайчук: «На жаль, досі не існує підручників чи теорій, які б описували оптимальну економічну стратегію в умовах зовнішньої військової агресії такого масштабу. Але очевидно, що за таких умов ми не можемо собі дозволити жодних помилок». На думку фахівця з НБУ Міхне Константінеску, повномасштабна війна призвела до значних руйнувань і пригнічення потенціалу України. Однак її наслідки поширюються далеко за українські кордони. Російський напад порушив глобальні ланцюги постачання, посилив геополітичну фрагментацію та зумовив енергетичні шоки в усьому світі, а також спричинив небачену з Другої світової війни хвилю міграції [1].

Однак Україна продовжує мати об'єктивні можливості для продовження руху в цивілізований ринок. Але ті проблеми, які мали місце ще до початку повномасштабного вторгнення РФ, зокрема недосконалість і безсистемність реформ, несумісність економіко-правових методів управління і закономірностей розвитку організаційно-правових форм господарювання особливо зараз, в умовах суттєвого скорочення економічної активності в Україні після 24 лютого 2022 року, справляють негативний вплив на економічне становище країни та позначаються на формуванні економічної політики і стані економічної безпеки держави.

Метою дослідження є аналіз теоретичних економіко-правових проблем формування та обґрунтування напрямів удосконалення організаційно-господарських відносин в управлінні відновленням економіки України після завершення або припинення воєнного стану.

Загальноприйняте визначення, що управління – це цілеспрямований процес, для успішного здійснення якого необхідні економічні, правові та організаційні передумови. Управління комбінованою господарською діяльністю припускає чітку організацію, узгодження структури її окремих спеціалізованих одиниць і налагодження стійких зв'язків між ними. В основі організаційно-правових форм господарювання знаходяться вимоги об'єктивних факторів, але практично всяка організаційно-правова форма господарювання створюється та підтримується за допомогою суб'єктивного фактору – управління. Чим складніші та динамічніші структура та зв'язки в організаційно-господарській системі, тим більше уваги вона вимагає з боку управлінських органів.

Організаційно-господарські системи є сукупністю взаємопов'язаних основних і допоміжних виробництв, що виділяються з технологічної спеціалізації, територіального розміщення трудових ресурсів, функціональних служб. Організаційно-господарські відносини вносять необхідний порядок, регулярність, підпорядкування у побудові та взаємодії всіх цих частин. Узгодженість і ритмічність забезпечуються не тільки в масштабі підприємства, галузі, регіонів, а й всієї країни, тим самим створюючи стимули для відновлення та економічного зростання країни.

Звернемо увагу на те, що згідно з Національною стратегією доходів до 2030, схваленою Кабінетом Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р, ключовими напрямками відновлення визначені: енергетична інфраструктура, розмінування, питання втраченого чи пошкодженого житла громадян, питання соціальної інфраструктури (школи, лікарні тощо), створення умов для розвитку бізнесу в Україні (кредитні та грантові програми, страхування військових ризиків тощо) [2].

Задля швидкого відновлення після завершення або припинення воєнного стану, забезпечення економічного зростання України у середньостроковій перспективі, а також для реалізації європейського курсу України необхідно досягти партнерських відносин між бізнесом і державою та покращити інвестиційний клімат з урахуванням соціального й екологічного виміру.

Між окремими ланцюгами виробництва як елементами цілісної системи завжди виникають стійкі взаємозалежності, які не можуть бути реалізовані поза організаційно-господарськими відносинами. Їх функціональне призначення складне та відповідальне. Організаційно-господарські відносини чітко зумовлюють місце працівників у корпорації, а також конкретні соціально-економічні зв'язки між ними. Тільки при дотриманні об'єктивно необхідних організаційно-господарських умов (постійна підтримка пропорційності та ритму в роботі суміжних ділянок, дотримання дисципліни праці, своєчасне забезпечення підприємств сировиною, транспортними засобами) корпорація в змозі ефективно працювати.

Як зазначалось раніше, вдосконалення організаційно-господарських відносин не є самоціллю, а стає засобом підвищення корисної економічної і соціальної віддачі від всієї економіки. Реально високий ефект організаційно-правових форм господарювання можна отримати за умовою обліку в процесі їх формування якісних зрушень у розвитку суб'єктів господарювання, зміни конкретних форм економічних і соціальних відносин, а також методів та інструментарію організаційно-господарського управління. Досвід розвинутих країн показує, що найбільш дієвий характер організаційно-господарських відносини набуває тоді, коли вони спираються на упорядковану структуру.

Організаційно-правова форма господарювання – це стійкий внутрішній взаємозв'язок суб'єктів та об'єктів управління. Він виражає об'єктивні залежності і взаємодії технологічних, економічних і соціальних елементів системи, надає їй необхідну цілісність і завершеність.

Критерієм якості організаційно-правових форм господарювання є рівень економічної та соціальної ефективності виробництва у відповідній корпорації, регіоні, галузі, економіці в цілому.

Високорозвинена ринкова економіка зумовлює постійне зростання ролі організаційно-господарських відносин, які практично пов'язують воедино розвиток суб'єктів господарювання, господарсько-виробничих та організаційно-господарських відносин.

При цьому слід розрізнати організаційно-господарські відносини:

- 1) що сприяють формуванню та функціонуванню технологічних процесів;
- 2) що впливають на конкретні форми економічних відносин працівників корпорацій;
- 3) що розмежовують функції, обов'язки та права окремих підрозділів апарату управління.

Такий підхід дозволяє більш чітко визначити основні групи факторів, що надають вагомий вплив на розвиток організаційно-правових форм господарювання.

Реалії сьогодення в умовах війни спонукають суб'єктів господарювання до радикальних змін у порядку ведення господарської діяльності, а саме, оптимізації виробничих процесів, економії ресурсів, залучення іноземних інвестицій тощо. Водночас держава повинна створити таку нормативно-правову базу і модель регулювання господарських взаємовідносин, щоб обмежувальний спеціальний режим воєнного стану не позбавляв суб'єктів господарювання мотивації у розвитку бізнесових процесів всередині країни та підвищенні інвестиційної привабливості України та її рейтингу на міжнародному рівні, – зазначає Чупрін О.О. [3, с. 167]. Крім того, науковець продовжує, що саме адаптація правового регулювання господарської діяльності під реалії сьогодення дозволить бізнес-середовищу не лише «триматись на плаву», а й перспективно розвиватися в умовах війни. Так, після введення воєнного стану на всій території країни українське суспільство вчиться жити, а держава – виконувати свої функції в нових несприятливих умовах, відбувається переоцінка ролі українського бізнесу у підтриманні безпеки і порядку в державі. Зasadничі положення щодо порядку здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану закріплені у ст. 417 Господарського кодексу України [4].

На сьогодні прийнято низку нормативно-правових актів щодо правової регламентації господарської діяльності в умовах воєнного стану, які потребують аналізу та узагальнення. Попри наявність певних наукових досліджень спеціальних режимів господарювання, в умовах сьогодення питання особливостей здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану набуває актуальності, принаймні в аспекті конкретизації особливостей здійснення цієї діяльності та ролі суб'єктів господарювання у підтриманні безпеки і правопорядку. Воєнний стан являє собою особливий правовий режим, введення якого для сфери господарювання означає тимчасове обмеження прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, а правовий режим господарської діяльності визначається на основі Законів України «Про оборону України» [5], «Про правовий режим воєнного стану» [6], постанови Кабінету Міністрів від 18.03.2022 № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» [7] та деяких інших. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у суб'єктів господарювання можуть виникати обов'язки, пов'язані з наданням потужностей і трудових ресурсів підприємств на потреби оборони, зміною

режиму своєї роботи, проведенням інших змін щодо виробничої діяльності та умов праці відповідно до законодавства про працю; обмеженням та припиненням своєї діяльності у випадках, передбачених законом тощо [6]. Суб'єкти господарювання з відповідними видами діяльності відчули на собі певні обмеження, пов'язані, наприклад, зі встановленням комендантської години, заборонаю або обмеженнями торгівлі певними товарами тощо. Окремо слід згадати про можливість примусового відчуження майна, що передбачено Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [8] і фактично означає позбавлення суб'єкта господарювання права власності на індивідуально визначене майно за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості.

На сьогодні деякі підприємства України функціонують у повному обсязі, окрема частина функціонує не на повну потужність. Значна частина підприємства збільшили обсяги виробництва за рахунок держзамовлень та переорієнтації торгівельних мереж на товари регіональних виробників. Проте виробничі потужності підприємств у зонах, охоплених війною, скоротилися в рази або перебувають в умовах вимушеного простою [3, с. 168].

Усе це спричиняє необхідність уведення суб'єктами господарювання відповідних змін в організації виробництва і в управлінні соціально-економічними процесами. Йдеться передусім про такі системоутворюючі фактори, як раціональне господарювання, структурна перебудова виробництва, підвищення конкурентоспроможності, впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Як зауважує Муранова Т.О., сектор підприємництва України вразливий до воєнних подій. Великий бізнес проявляє більшу стійкість, а мале та середнє підприємництво зазнає значних втрат. З початку повномасштабного вторгнення близько третини суб'єктів підприємництва припинили свою діяльність, але більшість підприємств продовжують шукати методи адаптації до нових обставин, залучають резерви для підтримки своєї життєдіяльності, проводять трансформацію чи релокацію своїх об'єктів, ресурсів, виробничих потужностей.

Атаки на енергетичну інфраструктуру продовжують руйнувати бізнес, паралізують життя підприємств, громадян та економічної системи в цілому. Сьогодні цілі, що стоять перед державою – збереження підприємницького потенціалу та його примноження, а до інструментів слід віднести формування державою стратегії і тактики реалізації програм фінансування інвестиційних проектів у сфері енергозабезпечення, реалізації кредитних, грантових державних механізмів тощо [9].

У цьому напрямі слід відзначити нещодавно прийнятий програмний документ – План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 137-р, де у розділі «Стійка економіка» передбачається низка заходів, серед яких зокрема, розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо створення стимулів для інвестицій; законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності; подання Кабінетові Міністрів України за встановленою формою пропозиції про приєднання до рекомендації Ради ОЕСР щодо політики стосовно малих та

середніх підприємств та підприємництва; забезпечення виконання програми надання мікрогрантів/грантів на створення або розвиток власного бізнесу, у тому числі грантів для ветеранів тощо [10].

Дієвість процесу управління всередині компанії чимало залежить від якості його власної організації. Основу її складає постійне поглиблення диверсифікації управлінської праці, узгодження її та автоматизації праці керівників організаційно-господарських структур. Це зі свого боку припускає чітку регламентацію: хто, що повинен робити, як і за що відповідати, також високу виконавчу дисципліну.

Найбільші результати від застосування організаційно-господарської регламентації можуть бути отримані в тому випадку, якщо визначені в комплексі:

функції, права та обов'язки як органу управління в цілому, так і кожного його підрозділу, а також окремих посадових осіб;

зміст процесу їх діяльності;

організаційно-правові форми господарювання, в яких вона здійснюється;

засоби впливу на працівників, які забезпечують своєчасне та високоякісне виконання конкретних функцій.

Інакше процес управління, спрямований на досягнення неузгоджених між собою цілей, неминуче буде супроводжуватись економічними втратами.

Різні функції управління виконуються у їх взаємозв'язку та взаємозалежності, створюючи складну багатоконтурну систему. Тому для отримання ефективних результатів необхідна увага щодо їх визначення. У вирішенні цього завдання значну допомогу можуть надати типові моделі функцій, що групуються з таким розрахунком, щоб забезпечувалася задана послідовність операцій та управлінських процедур. При цьому рекомендується відтворення в моделі всіх основних операцій, що виконуються цим підрозділом.

Розвиваючи окреслену думку, слід зазначити погляди економістів Копчака Ю.С., Матвєєва М.Е., Пугачова В.М. про підвищену увагу до налагодження таких прерогатив управління у воєнний час, як ретельна навігація в умовах численних змін, висока адаптивність, потреба передбачення і стратегічного планування. Так, учені зазначають, що управління у воєнний час вимагає унікального набору навичок і підходів, які відрізняються від звичайного антикризового менеджменту. Здатність швидко приймати рішення, адаптуватися до мінливих обставин і підтримувати прозорі канали комунікації з командою є вирішальними для успіху. Хоча універсального рішення немає, дотримання основоположних принципів дозволяє керівникам орієнтуватися в умовах війни та спрямовувати свої організації до стійкості та успіху. Завдання включають управління перебоями, спричиненими зовнішніми факторами. Водночас управління перервами у виробництві вимагає розробки планів дій у надзвичайних ситуаціях для забезпечення безперервності роботи. Організаційні структури можуть потребувати реформування у бік більш гнучких моделей, для швидкого реагування на виклики. Чіткі математичні моделі можуть забезпечити прийняття рішень на основі даних, підвищуючи швидкість і точність. Зрештою, керівництво повинно передбачати потенційні проблеми, розробляючи стратегії пом'якшення наслідків для підтримки операційної стабільності [11].

У кожній організаційно-господарюючій системі реалізуються загальні функції, що виражають конкретні види управлінської діяльності. Важливе значення має розмежування конкретних функцій управління на дві відносно самостійні групи: виробничо-технологічні та соціально-економічні. Кожна з них здійснюється спеціалізованими підрозділами, адже методи цілеспрямованого впливу на розвиток суб'єктів господарювання та конкретних форм організаційно-господарських правовідносин мають свої особливості.

Характер диверсифікації управлінської праці припускає відому гнучкість організаційно-правових форм господарювання, адаптивність бізнес-процесів підприємства, їх здатність до пристосування відповідно до об'єктивних змін та умов виробництва. Усе це в сукупності формує безпекову основу управління організаційно-господарюючої системи як в умовах війни, так і створює перспективу повоєнної відбудови економіки держави в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матеріали VII щорічної дослідницької конференції НБУ та НБП «Економічна політика під час війни та у період післявоєнної відбудови» (Краків, 22–23 червня 2023 р.). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pyat-osnovnih-visnovkiv-pro-ekonomichnu-politiku-pid-chas-viyni-ta-v-period-pislyavoyennoyi-vidbudovi-pidsumki-vii-schorichnoyi-doslidnitskoyi-konferentsiyi-nbu-ta-nbp> (дата звернення: 01.11.2023).
2. Національна стратегія доходів до 2030: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення: 01.01.2024).
3. Чупрін О.О. Особливості господарювання в умовах воєнного часу: законодавство та правозастосовна діяльність. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 167–169.
4. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2003. № 18–22. Ст. 44.
5. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 01.04.2023).
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.04.2023).
7. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-p#Text> (дата звернення: 01.04.2023).
8. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17.05.2012 № 4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 01.04.2023).
9. Муранова Т.О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2144/2073> (дата звернення: 01.01.2024).
10. План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 137-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2024-rik-137r-160224> (дата звернення: 01.04.2024).
11. Копчак Ю.С., Матвеев М.Е., Пугачов В.М. Трансформація сучасного менеджменту в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2480/2399> (дата звернення: 01.01.2024).

REFERENCES

1. «Ekonomichna polityka pid chas viiny ta u period pisliavoiennoi vidbudovy». “Materials of the VII Annual Research Conference of the National Bank of Ukraine and the National Bank of Ukraine ‘Economic Policy during the War and in the Post-War Reconstruction Period’” (Krakow, June 22-23, 2023). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pyat-osnovnih-visnovkiv-pro-ekonomichnu-politiku-pid-chas-viyni-ta-v-period-pislyavoyennoi-vidbudovi-pidsumki-vii-schorichnoyi-doslidnitskoyi-konferentsiyi-nbu-ta-nbp> (Date of Application: 01.11.2023) [in Ukrainian].
2. Natsionalna stratehiia dokhodiv do 2030. “National income strategy until 2030”: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 27, 2023 No. 1218. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (Date of Application: 01.01.2024) [in Ukrainian].
3. Chuprin, O.O. (2023). Osoblyvosti hospodariuvannia v umovakh voiennoho chasu: zakonodavstvo ta pravozastosovna diialnist. “Peculiarities of management in wartime conditions: legislation and law enforcement activities”. *Juridical Scientific Journal*. No. 12. P. 167–169 [in Ukrainian].
4. Hospodarskyi kodeks Ukrainy. “Economic Code of Ukraine”. *Information of the Verkhovna Rada* (VVR). 2003. No. 18–22. Art. 44 [in Ukrainian].
5. Pro oboronu Ukrainy. “On the defense of Ukraine”: Law of Ukraine dated December 6, 1991 No. 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (Date of Application: 01.04.2023) [in Ukrainian].
6. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu. “On the legal regime of martial law”: Law of Ukraine dated May 12, 2015 No. 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Date of Application: 01.04.2023) [in Ukrainian].
7. Deiaki pytannia zabezpechennia provadzhennia hospodarskoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu. “Some issues of ensuring the conduct of economic activity in the conditions of martial law”: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 18, 2022 No. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-n#Text> (Date of Application: 01.04.2023) [in Ukrainian].
8. Pro peredachu, prymusove vidchuzhennya abo vyluchennya mayna v umovakh pravovoho rezhymu voyennoho chy nadzvychaynoho stanu “On the transfer, forced alienation or confiscation of property under the legal regime of martial law or state of emergency”: Law of Ukraine dated May 17, 2012 No. 4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (Date of Application: 01.04.2023) [in Ukrainian].
9. Muranova, T.O. (2023). Vitchyzniane pidpriemnytstvo v umovakh voiennoho stanu: osnovni tendentsii ta metody pidtrymky. “Domestic entrepreneurship under martial law: main trends and methods of support”. *Economy and society*. No. 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2144/2073> (Date of Application: 01.01.2024) [in Ukrainian].
10. Plan priorityetnykh dii Uriadu na 2024 rik. “The Government’s priority action plan for 2024”: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 16, 2024 No. 137-p. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorityetnykh-dii-uriadu-na-2024-rik-137r-160224> (Date of Application: 01.04.2024) [in Ukrainian].
11. Kopchak, Y.U.S., Matveiev, M.E. and Puhachev, V.M. (2023). “Transformation of modern management in conditions of war”. *Economy and Society*. No. 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2480/2399> (Date of Application: 01.01.2024) [in Ukrainian].